

Andrzej Wiśniewski

Przegląd wydawnictw prawniczych

Palestra 8/2(74), 37-42

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

liczne już adwokackie kancelarie pieniacle są w mniejszości. Przeważają ludzie słusznie dochodzący swego prawa, ponadto ludzie nie mający najmniejszego rozoznania w całej skomplikowanej procedurze prawnej. Zagadnienia prawne ciągle bowiem nie docierają jeszcze drogą popularyzacji do tak zwanego ogółu. Ludzie idą więc do adwokata z całym zaufaniem. Idą między innymi dlatego, że sami nie umieją swoich spraw załatwić. To wszystko podnosi zawód adwokata do jakiejś wyższej rangi. Nie wystarcza już tylko słowo: zawód. Nie wystarcza też określenie: zawód wykonywany sumiennie. Pojęcia związane z adwokaturną zaczynają gwałtownie przewartościowywać się. Społeczna funkcja tego zawodu, społeczne podejście do klienta i jego spraw stają się dziś po prostu koniecznością. Takiej postawy wymaga dzisiejsze życie, wymagają kształtujące się współczesne warunki społeczne.

W milionie spornych spraw, zwłaszcza na wsi i w małych miasteczkach, adwokat jest pierwszym doradcą. Często — jedynym. To zobowiązuje. To wymaga wysokich walorów etycznych, a przede wszystkim umiejętności rezygnowania z korzyści osobistych na rzecz słusznej sprawy. Adwokat ma więc do spełniania jakąś ogromnie ważną w naszym życiu funkcję społeczną, funkcję, która ugruntowuje oprócz ładu i porządku również społeczne przeświadczenie o sprawiedliwości”.

Tak więc prace związane z ustawą znalazły swe odbicie w prasie. Oby nie skończyło się na tym, oby sprawy adwokatury stały się częstym tematem rozważań publicystycznych. Bo ustawa to dopiero pierwszy krok na drodze do przebudowy palestry.

LEKTOR

PRZEGLĄD WYDAWNICTW PRAWNICZYCH

M. Święcicki: *Prawo wynagrodzenia za pracę*. PWN. Warszawa 1963 r., s. 264

Jedną z zasad naszego ustroju — pisze autor — jest odpłatność pracy podporządkowanej. Zasada ta obowiązuje w sposób bezwzględny. Praca bezpłatna jest niedopuszczalna. Brak postanowień umownych w sprawie wynagrodzenia nie pozbawia świadczącego pracę prawa do wynagrodzenia za nią. Skoro zasada odpłatności ma w stosunku do pracy zastosowanie bezwzględne, nie dopuszczające wyjątku, to płynie stąd wniosek, że gdziekolwiek zostało podjęte świadczenie pracy podporządkowanej, tam — jako jej równoważnik — musi również wystąpić świadczenie wynagrodzenia za pracę. Można więc powiedzieć, że gdzie stwierdza się pracę podporządkowaną, tam istnieje również stosunek pracy, w skład którego wchodzi obowiązek wynagrodzenia za pracę. Z tego powodu obowiązek wynagrodzenia za pracę był i jest uznawany za istotny składnik umowy o pracę.

Institucje prawne wynagrodzenia za pracę rozwijają się i zmieniają bardziej niż jakiegokolwiek inne w związku z praktyką oraz pod naporem doświadczeń i doraź-

nych potrzeb. Materiału normatywnego dostarczają tu przede wszystkim układy zbiorowe pracy i akty normatywne centralnych organów administracji gospodarczej. Ten bliski kontakt z życiem niewątpliwie wzbogaca problematykę, ale jednocześnie nie sprzyja ani konsekwentnemu posługiwaniu się pojęciami, ani kształtowaniu materiału normatywnego w zharmonizowany system. Dlatego też w książce swej autor wiele uwagi poświęcił porządkowaniu pojęć i konstrukcji prawnych. Książka jest systematycznym opracowaniem, które łączy w sobie cechy monografii i opracowania podręcznikowego. Problematyka wynagrodzenia za pracę omówiona jest w zasadzie w sposób wyczerpujący, przy czym autor kładzie duży nacisk na analizę teoretyczną i na dokumentację naukową.

W rozdziale pierwszym autor omawia zagadnienia ogólne, wiele miejsca poświęcając charakterystyce wynagrodzenia za pracę. Drugi rozdział o strukturze systemu wynagrodzeń za pracę dotyczy składników wynagrodzenia za pracę, tj. płacy zasadniczej, dodatkowych stawek, dopłat, premii prowizji. W dalszych rozdziałach przedstawione są uprawnienia płacowe pracowników, roszczenia zarobkowe, należności pracownicze podobne do wynagrodzenia za pracę (świadczenia wyrównawcze, nagrody pracownicze). W ostatnim rozdziale pt. Wypłata i ochrona zarobku omówione są niezwykle ważne i często występujące w praktyce problemy zwrotu nadpłat, potrącenia, zaliczki i pobrania z zarobku, ochrony nieumniejszonej i punktualnej wypłaty, egzekucji z zarobku.

S. Kalinowski: *Postępowanie karne. Zarys części ogólnej*. PWN, Warszawa 1963 r., s. 328.

Podręcznika części ogólnej procesu karnego nie było na półkach księgarskich od dziesięciu lat. Świetny podręcznik prof. Śliwińskiego pt. „Polski proces karny przed sądem powszechnym — Zasady ogólne” wydany został w 1948 r., a podręcznik prof. Schaffa pt. „Proces karny Polski Ludowej” w 1953 r.

Dlatego też książka prof. Kalinowskiego, opracowana jako podręcznik uniwersytecki, niewątpliwie wzbudzi zainteresowanie także wśród prawników praktyków.

We wstępnych rozdziałach książki autor omawia źródła prawa karnego procesowego, charakter przepisów procesowych i ich moc obowiązującą oraz wykładnię. W dalszych rozdziałach przedstawione są rodzaje procesu karnego, zasady i przesłanki procesowe, wyłączenie sędziego, właściwość sądową, pojęcie i rodzaje stron procesowych, stanowisko procesowe i uprawnienia przedstawicieli i pełnomocników procesowych, oskarżyciela publicznego i prywatnego, pokrzywdzonego, powoda cywilnego, oskarżonego i obrońcy. Ostatnie rozdziały poświęcone są charakterystyce dowodów i środków dowodowych.

W. Czachórski: *Zarys prawa zobowiązań. Część ogólna. Wyd. II*. PWN, Warszawa 1963 r., s. 368.

Książka jest drugim, nieznacznie zmienionym wydaniem podręcznika z 1962 r. W obecnym wydaniu autor uwzględnił zmiany ustawodawcze, nowe orzecznictwo i piśmiennictwo do dnia 1 kwietnia 1963 r. W związku z ukazaniem się drukiem projektu kodeksu cywilnego FRL z 1962 r., uwzględniającego wyniki uzgodnień międzyresortowych, autor odwołuje się w notkach do tego nowego wydania pro-

jektu. Niektóre poprawki zostały wprowadzone w wyniku recenzji pierwszego wydania podręcznika.

Koncepcja książki uwzględnia dwa założenia. Po pierwsze, autor przedstawia ogólną teorię zobowiązań zarówno dla stosunków obrotu gospodarczego, jak i nie gospodarczego. Po drugie opracowanie stwarza pomost między materiałem normatywnym *legis latae* a tym materiałem, który stanie się u nas niedługo prawem obowiązującym. Dlatego też układ materiału części ogólnej zobowiązań odpowiada układowi projektu kodeksu cywilnego. Spowodowało to m. in. przerzucenie problematyki zobowiązań powstających z bezpodstawnego wzbogacenia i z czynów niedozwolonych do aneksu.

S. Waltoś: *Akt oskarżenia w procesie karnym*. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 128.

Jedną z najbardziej istotnych czynności procesowych w skargowym procesie karnym, typowym dla procesu socjalistycznego, jest skarga karna. Należy ona do tego rodzaju czynności procesowych, które polegają przede wszystkim na oświadczeniu woli organów procesowych lub stron.

Typowym rodzajem skargi karnej w ustroju socjalistycznym jest akt oskarżenia. Autor definiuje go jako oświadczenie woli ścigania karnego, wyrażone przez uprawnionego oskarżyciela w formie przewidzianej przez prawo.

Przedmiotem rozważań autora są trzy podstawowe zagadnienia wiążące się z problematyką aktu oskarżenia. Są to zagadnienia istoty i funkcji aktu oskarżenia, podmiotów uprawnionych do sporządzania, zatwierdzania i wnoszenia aktów oskarżenia w polskim procesie karnym oraz formy aktu oskarżenia.

Autor wyodrębnia cztery zasadnicze funkcje aktu oskarżenia: obligacji procesowej, impulsu procesowego, informacji i ograniczenia prawa skargi. Charakteryzuje też szczegółowo podmioty uprawnione do sporządzania, zatwierdzania i wnoszenia zwykłych, skróconych, uproszczonych i szczególnych aktów oskarżenia oraz zastępczych form aktu oskarżenia.

Główna część wywodów poświęcona jest jednak omówieniu formy aktu oskarżenia. Autor zanalizował tu wszystkie części aktu oskarżenia (m. in. konkluzję i jej układy, kwalifikację prawną czynu, uzasadnienie, podpis) oraz poddał krytyce dotychczasowe uchybienia w tym zakresie.

J. Franz, H. Mokrzyński: *Oplata skarbowa. Poątek od nabycia praw majątkowych. Teksty i objaśnienia*. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 30f.

Omawiana książka zawiera aktualne przepisy z zakresu wskazanego w tytule oraz szereg innych wiążących się z nimi aktów. Poza tekstami autorzy podali w opracowaniu urzędową wykładnię tych przepisów, którą ponadto uzupełnili własnymi objaśnieniami, zwłaszcza tam, gdzie występują bardziej skomplikowane pod względem prawnym zagadnienia. Zadaniem komentarza jest niewątpliwie ułatwienie zrozumienia skomplikowanych przepisów dotyczących podatku od nabycia praw majątkowych i opłaty skarbowej, których znajomość potrzeba jest nie tylko pracownikom aparatu finansowego, ale również sędziom oraz adwokatom.

Książka ma układ komentarzowy, tzn. pod przepisami prawnymi zamieszczone są urzędowe wyjaśnienia i objaśnienia autorów. Materiał zawarty w książce ujęto

w dwu częściach, z których pierwsza dotyczy opłaty skarbowej, a druga — podatku od nabycia praw majątkowych.

W części pierwszej przytoczono i omówiono najpierw ustawę o opłacie skarbowej, następnie rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego określenia przedmiotów opłaty skarbowej, stawek opłaty oraz zwolnień od tej opłaty, wreszcie akty prawne (zarządzenia i okólniki) wyjaśniające poszczególne przepisy ustawy i rozporządzenia.

W części drugiej przyjęto układ odmienny. Mianowicie do poszczególnych przepisów dekretu o podatku od nabycia praw majątkowych podano wiążące się z nimi postanowienia zawarte w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie wykonania tego dekretu oraz zarządzenia, okólniki i inne przepisy, które się wiążą tematycznie z danym postanowieniem, a następnie przytoczono wyjaśnienia autorów do danego artykułu dekretu i wszystkich wiążących się z nim przepisów.

Na końcu książki zamieszczono dodatek zawierający przepisy wydane po oddaniu materiału do druku. Szczególnie ważne jest tu zarządzenie Ministra Finansów, które przewiduje szereg zwolnień i ulg w zakresie podatku od nabycia praw majątkowych w związku z uchwaleniem ustawy o ograniczeniu podziału gospodarstw rolnych.

K. Biskupski: *Założenia ustrojowe współczesnej Francji ze szczególnym uwzględnieniem urzędu prezydenta republiki. Tow. Nauk. w Toruniu. Studia Iuridica Tom IV. Toruń 1963 r., s. 160.*

Ustroje polityczne państw kapitalistycznych — czytamy w przedmowie autora do pracy — od dłuższego już czasu, a w każdym razie od półwiecza ewoluują w kierunku umocnienia władzy wykonawczej. Tendencja do umocnienia pozycji władzy wykonawczej i uniezależnienia jej od władzy ustawodawczej nie ominęła i Francji. Ustrój V Republiki jest wyrazem tendencji do wprowadzenia we Francji autorytatywnych rządów jednostki. Proces ten nie jest dotychczas zakończony, nie przebiega też bez oporów.

W pierwszej części pracy autor omawia rozwój form ustrojowych Francji w latach 1789—1958. Przedstawione są tu ustroje konstytucyjne rewolucji francuskiej (1789—1814), konstytucje kształtującego się parlamentaryzmu (1814—1871), wreszcie konstytucje ukształtowanego parlamentaryzmu (1875 i 1946).

W drugiej części pracy scharakteryzowany jest ustrój V Republiki, a więc problem zwierzchnictwa ludu, uprawnienia prezydenta, rządu, parlamentu oraz organów sądowych i doradczych.

Studia Prawnicze. Tom 2. Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich. Wrocław-Warszawa-Kraków 1963 r., s. 274.

Ukazał się kolejny tom „Studiów Prawniczych” (tom 1, zatytułowany „Zeszyty Prawnicze”, wydany został w 1960 r.), zawierający niektóre prace wykonane w ramach planu naukowo-badawczego Instytutu Nauk Prawnych PAN w 1962 r.

Zawarte w tomie prace dotyczą przede wszystkim problematyki prawnej zarządu gospodarką narodową oraz zagadnień przebudowy ustroju rolnego w Polsce. Prace badawcze bowiem w tych dwóch dziedzinach są prowadzone i kontynuowane nadal w Instytucie Nauk Prawnych. Stąd zamieszczone publikacje zawierają tylko część dorobku Instytutu w tym zakresie.

W tomie zamieszczone zostały następujące publikacje: prof. dra M. Lachsa o zadaniach socjalistycznej nauki prawa w zakresie integracji nauk społecznych, prof. dra S. Szera o przedsiębiorstwach państwowych i ich zjednoczeniach, dra Z. Leońskiego o koordynacyjnych uprawnieniach rad narodowych w zakresie działalności gospodarczej, prof. dra H. Świątkowskiego o społeczno-gospodarczych i organizacyjno-prawnych założeniach zespołowych form produkcji rolnej, sędziego S.N. dra J. Ignatowicza o własności i innych prawach do gruntów stanowiących przedmiot wkładów do rolniczych spółdzielni produkcyjnych, sędziego S.N. R. Czarnackiego o wymianie gruntów rolniczych spółdzielni, mgra H. Skiby o własności innych (poza gruntowymi) wkładów w spółdzielniach rolniczych, dra M. Błażejczyka o strukturze organizacyjnej i budowie organów kółek rolniczych i ich związków, dra L. Ciamaego i dra H. de Fiumela o strukturze i formach prawnych Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej.

T. Kuta: *Pojęcia działań niewładczych w administracji na przykładzie administracji rolnictwa. Zakł. Nar. im. Ossolińskich. Wrocław 1963 r., s. 160.*

Formy działania administracji stanowią jedno z węzłowych zagadnień nauki prawa administracyjnego. Tym bardziej jest tak w państwach socjalistycznych, gdzie sfera działania administracji znacznie się rozszerzyła. Zwłaszcza wobec ogromu zadań, jakie ma do spełnienia administracja socjalistyczna, tradycyjne formy działania okazały się już niewystarczające.

System państwowej gospodarki planowej i demokratyzacja życia państwowego wywołały między innymi — jak pisze autor omawianej pracy — zmianę środków i metod działania administracji. Nowa, organizatorska rola administracji uzasadnia teoretyczną i praktyczną potrzebę wyodrębnienia nowej formy działania, odpowiedniej do nowych zadań.

Tematem pracy jest zbadanie i charakterystyka prawnych znamion i prawnego znaczenia tych właśnie działań administracji, które mają doprowadzić do dobrowolnego współdziałania obywateli z administracją, bez stosowania wobec obywateli przymusu. Dla tego właśnie typu działań autor przyjmuje nazwę działań niewładczych.

Autor omawia w pracy poglądy nauki prawa na działania niewładcze w administracji, charakteryzuje typy działań niewładczych i ich podmioty, wskazuje na warunki prawidłowości tych działań i na ich miejsce w systemie form działania administracji. Na zakończenie swych wywodów autor omawia zagadnienie stosunków prawnych w wypadku działań niewładczych.

I. Jaworski: *Zarys powszechnej historii państwa i prawa. Historia ustroju i źródeł prawa. Wyd. II. PWN. Warszawa 1963 r., s. 356.*

Książka jest zwięzłym podręcznikiem akademickim powszechnej historii państwa i prawa, obejmującym okres od powstania państwa rzymskiego do wybuchu pierwszej wojny światowej. Autor poświęcił swe rozważania omówieniu instytucji ustrojowych i podstawowych źródeł prawa w państwie rzymskim, państwach germańskich oraz we Francji, Niemczech, Anglii i Rosji. W jednym z rozdziałów przedstawiona jest w krótkim zarysie historia Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Konstytucja państw afrykańskich. Tom I. Opr. i wstęp Ludwika Gelberga. Instytut Nauk Prawnych PAN. PWN. Warszawa 1963 r., s. 232.

Instytut Nauk Prawnych PAN w ramach badań nad problematyką prawną państw powstałych na gruzach kolonializmu przystąpił do wydawania ich konstytucji. W pierwszej kolejności są to konstytucje państw afrykańskich zawarte w omawianym tomie. Celem wydawnictwa jest ułatwienie studiowania zagadnień państwa i prawa krajów Afryki. Do niniejszego tomu weszły konstytucje siedmiu państw: Etiopii, Ghany, Gwinei, Liberii, Libii, Somali i Tunezji. Przekłady polskie oparte zostały na oficjalnych edycjach lub innych dokumentach. Źródło, z którego zaczerpnięto tekst danej konstytucji, podane jest w odsyłaczach.

Poszczególne konstytucje zostały zaopatrzone w krótkie wstępy, przedstawiające w zwięzły sposób sytuację i warunki, w jakich doszło do ich uchwalenia.

Andrzej Wiśniewski

PRZEGLĄD PRASY PRAWNICZEJ

○ zmianach w prawie o ustroju sądów powszechnych

pisze Minister Sprawiedliwości Marian Rybicki w artykule, drukowanym w nrze 12 (1963) „Nowego Prawa”, pod tytułem „Przed nowelizacją prawa o ustroju sądów powszechnych”. W chwili obecnej, jak wiadomo, projekt tej ustawy został już uchwalony i ogłoszony w Dzienniku Ustaw.

W odróżnieniu od sędziów Sądu Najwyższego, którzy wybierani są przez Radę Państwa na okres pięcioletni, sędziowie sądów powszechnych nadal powoływani będą przez Radę Państwa na czas nie oznaczony.

Istotna i korzystna zmiana została wprowadzona w zakresie odwoływania sędziów. Sędziego, który nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków, może odwołać wyłącznie Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Oznacza to umocnienie pozycji sędziów, jeśli zważyć, że w dotychczasowym stanie prawnym, a mianowicie w świetle przepisów dekretu z dnia 14.V.1946 r. o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszy państwowych, uprawnienia co do zmiany stanowiska służbowego sędziego oraz jego zwolnienia należały do władzy naczelnej. Wprawdzie od 1957 r. w stosunku do sędziów utarła się praktyka, że Minister Sprawiedliwości w sprawie zwolnienia sędziego zwracał się każdorazowo do Rady Państwa o wyrażenie zgody, jednakże podstawa prawna w postaci art. 10 dekretu z 14.V.1946 r. pozostawała nadal w mocy.

Zwolnienie sędziego w drodze decyzji Ministra Sprawiedliwości na podstawie nowych przepisów może nastąpić jedynie wskutek ściśle określonych przyczyn, a mianowicie zrzeczenia się stanowiska przez sędziego, przekroczenia granicy wieku, trwałej niezdolności do pracy oraz niepełnienia służby z powodu choroby przez okres dłuższy niż rok.

Nowe przepisy uregulowały też sprawę małżeństw sędziowskich. Chodzi mianowicie o to, że związki wynikające z małżeństwa lub pokrewieństwa pomiędzy sędziami a adwokatami mogłyby stwarzać przekonanie o uprzywilejowanej pozycji